

Van schoolslag en watergewenning. Een voorzichtige duik in het bad van zelfsturend-zelfstandig leren.

1 mei 2001

Auteur: Gerd Cornelissen

Volume: 30

Nummer: 5

Pagina's: 3-11

Documenten

- [vonk_jrg30_083.pdf](#)

van schoolslag en watergewenning een voorzichtige duik in het bad van zelfsturend zelfstandig leren gerd cornelissen een kind gooi je niet in zee je laat het in een ploeterbadje langzaam wennen aan het water je leert het in een zwembad stapsgewijs armen en benen gebruiken tot het een paar baantjes boven blijft dan pas gooi je het kind in zee waar het sparte lend springend zwemmend geniet en zich verder bekwaamt in het boven water blijven je gooit een leerling evenmin in zelfsturend zelfstandig leren je leert hem langzaam wennen door het stapsgewijs invoeren van zelfstandig werken je geeft hem zicht op regulatie en verwerkingstrategieën en leert hem die hanteren in kleine hoeveelheden het creëren van constructieve fricties als het referentiekader voldoende uitgebouwd is kan hij zijn eigen leerproces gefundeerd in handen nemen in zelfsturend zelfstandig leren 1 het referentiekader het referentiekader dat ik in mijn vak het verwerven nederlands in de derde graad aso hanter is hetzelfde als het referentiekader dat van leervaardigheden wij schoolbreed hanteren in een geïntegreerde leerlijn leren van 1 tot en met 6 met de didactiek van zelfsturend zelf 6 voor een uitgewerkte versie van dit referentiekader wil leerlingen bewust referentiekader zie o a vercammen 1999 en hun leerproces in handen geven en van petegem de laten sturen opdat leerlingen dat zou maeyer 1999 in vonk in het eigen vak is den kunnen moeten zij zicht krijgen op wat 29 1 wij hebben op het belangrijk om dat leerproces precies inhoudt en welke onze school het sint binnen een handelingen welke resultaten geven leer ritacollege in kortich referentiekader op activiteiten en leerstrategieën worden bijgekozen voor het referentiekader volg onderwerp van instructie en worden referentiekader van verzoek te gaan naar best ook in een didactisch uitgebalanceerd munt 1992 om leerlijn een leerlijn die de referentiekader als deelvaardigheden aan

degen zicht te geven op leerlingen heel lerenden aangeboden in het eigen vak is en zich te laten oefenen stapsgewijs het belangrijk om binnen een referentiekader in de drie componen constructieve op zoek te gaan naar een leerlijn die de leerlingen van het leerproces fricties of positieve lingen heel stapsgewijs constructieve fricties deze drie componen uitdagingen biedt of positieve uitdagingen biedt op het pad ten zijn op het pad naar naar autonome teerder autonome teerder mei juni 2001 nummer 5 30 jaargang th 1 regulatie van het leerproces zelfstandi toeschrijven van resultaten aan oorza ge leerders moeten een sterke interne ken zich inspannen emoties opwek sturing ontwikkelen en bijgevolg regula ken verwachten omgaan met stress tiestrategieen ontwikkelen omgaan met ontgoocheling succes 2 cognitieve verwerking van leerinhouden en het opbouwen van vaardigheden net zoals wij binnen het werken met vak zelfstandige leerders moeten zelf een specifieke vaardigheden eerst deelvaardig adequate verwerkingsstrategie kunnen heden aanbieden en kiezen bij elke soort van leerinhoud inoefenen om daarna net zoals wij en of vaardigheidsontwikkeling te komen tot totaal binnen het werken 3 affectieve verwerking van het leerpro vaardigheden kunnen met vakspecifieke ces zelfstandige leerders moeten hun wij dat ook doen met vaardigheden eigen al dan niet welbevinden ten leervaardigheden wat opzichte van het leren kunnen duiden volgt is een geleidelijke eerst deelvaardig opbouw van zelfstandig heden aanbieden om dit te leren biedt het referentiekader werken over zelfstandig en inoefenen om leerlingen leeractiviteiten aan waarin zij zich leren naar zelfsturend daarna te komen kunnen oefenen in de diverse strategieen zelfstandig leren binnen tot totaalvaardig nederlands in de derde heden kunnen wij 1 regulatiestrategieen dat wil zeggen het graad aso telkens dat ook doen met ieren reguleren of organi wordt in een stap een leervaardigheden onze leerlingen in seren van hun werk door deelvaardigheid bijge een derde graad middel van onder andere voegd het aandeel aso zijn vaak zo de volgende strategieen van de leerstof waar de leerlingen zelfstan vervreemd van hun plannen op lange termijn dig mee aan de slag gaan blijft ook bewust leerproces dat zij plannen op korte termijn heel beperkt tot een zeer afgebakend ter zich oriënteren op de rein er niet toe komen leertaak reflecteren over om te werken in de gebruikte verwer de klas ze doen kingsstrategieen even dat thuis wel tueel bijsturen zelfstandig werken 2 cognitieve verwerkingsstrategieen dat het trainen van regulatiestrategieen wil zeggen het verwerken van leerstof in regulatieactiviteiten en of inoefenen van vaardigheden door middel van onder andere de volgende de vakdidactiek nederlands kan activiteiten strategieen aanbieden die leerlingen vaardig laten wor stapsgewijze verwerking informeden in het kiezen en hanteren van leerstra ren analyseren en memoriseren tegieen belangrijk is dat de opbouw staps diepteverwerking relateren struc gewijs gebeurt als leerlingen in een eerste tureren kritisch verwerken stap regulatie en verwerkingsstrategieen concrete verwerking toepassen gelijktijdig moeten aanwenden in een semesteromvattend pakket ontstaat er 3 affectieve verwerkingstrategieen dat wil gevaar voor destructieve fricties door het zeggen zicht krijgen op het al dan niet overaanbod weten leerlingen niet wat van welbevinden bij het leersproces door hen verwacht wordt en bijgevolg haken middel van onder andere de volgende ze af en is er geen sprake meer van een strategieen zichzelf beoordelen waar leerpro-

ces bovendien zijn onze leerlingen deren concentreren attribueren het in een derde graad aso heel vaak zo lit 30e jaargang nummer 5 mei juni 2001 u my vervreemd van hun leerproces dat zij er niet ren motiverend is de ingebouwde keuze toe komen om te werken in de klas ze mogelijkheid om een onderwerp niet te doen dat thuis wel behandelen in de opdrachten komen de verschillende vaardigheden van het vak in de volgende lessenreeks 2 van zes lesuren nederlands aan bod en worden ook leerin gespreid over zes weken voor de herfstva houden van die periode verwerkt de kantie in het eerste semester van het vijfde opdrachten kunnen echter onafhankelijk jaar oefenen de leerlingen enkel in planning van de leerinhouden verwerkt worden je en efficiënt tijdsgebruik in de klas de op kan zowel voor als na een lessenreeks rond drachten zijn zodanig dat leerlingen niet naamkunde wat opzoekwerk daarrond op hoeven na te denken over verwerkingsstra internet doen tegieen zij moeten enkel hun werk regule nederlands vijf zelfstandig werk periode eerste semester deel 1 23 9 tot 28 10 vanaf 23 9 wordt tijdens de lessen nederlands een lesuur per week voorbehouden voor zelfstandig werk in het eerste deel van het eerste semester wennen wij aan de werkvorm de leerlingen krijgen voor 6 lesuren 7 opdrachten aangeboden waarvan zij er 6 moeten maken de opdrachten zijn zodanig dat zij in een lesuur afgewerkt kunnen worden de leerlingen maken op voorhand een planning wanneer en met wie zij aan welke opdracht gaan werken de leerkracht krijgt een kopie van deze planning zodat zij weet welk materiaal zij voor wie moet meebrengen voor elke zelfstandig werkles opdrachten 1 leesvaardigheidsoefening syntheseschema van een tekst per twee samenwerken mag individueel afgeven verplicht uit te voeren opdracht 2 schrijfvaardigheidsoefening commentaartekst schrijven bij tekst gebruikt voor syntheseschema individuele opdracht verplicht uit te voeren opdracht 3 spreekvaardigheidsoefening voorbereiden creatieve oefening met reinaert figuur als centrale gast opdracht maken en uitvoeren in groep van vier mei juni 2001 nummer 5 30 jaargang wit 4 luistervaardigheidsoefening het onderzoek kort hoorspel in verband met oorlogsmisdadiger opdracht maken met twee 5 leesvaardigheidsoefening literaire analyse van een kort fragment uit robinson over verliefdheid individuele opdracht of per twee 6 taalbeschouwing naamkunde zoekopdrachten op het internet opdracht per twee criterium samenwerking iemand met internetervaring werkt met iemand zonder internetervaring 7 schrijfvaardigheidsoefening creatieve schrijfoefening keuze proza of poezie proza met enkele aangereikte ingrediënten een verhaal schrijven poezie vanuit associaties komen tot poezie individuele opdracht of per twee opdrachten 1 en 2 worden gequoteerd op 20 punten de andere op 10 punten zelfstandig leren voor een welomschreven deel van de leer stof de verhandeling moeten zij zelfstandig het trainen van verwerkings en een leertraject doorlopen dat vroeger door regulatiestrategieen in verwerkings de leerkracht zeer geleid en gefaseerd aan en regulatieactiviteiten geboden werd zij moeten hier een volledig verwerkingsproces zelfstandig in handen in het tweede semester van het vijfde jaar nemen en doormaken als hulp hierbij krijgen de leerlingen een totaalpakket aange krijgen zij een werkwijzer die een weg uit boden waarmee zij gedurende een lesuur stippelt maar niet volledig stuurt zij moeten per week zelfstandig aan de slag moeten regelmatig hun eigen richting kiezen voor het maken

en gebruiken de volledig uitgewerkte werkwijzer zie van een eigen planning Cornelissen 1999 in Vonk 29 1 de doelstelling is blijft behouden de dat zij de school opdrachten zijn veel minder verlaten als literair der omliggend zij moeten competente lezers om het pakket afgewerkt met zicht op eigen te krijgen ook een zelfsturend zelfstandig leerprocessen en binatie maken van leren voorkeuren school en thuiswerk wat planning en taakorientatie regulatie en verwerkingsstrategieën uitdagender maakt en bij zelfsturend hanteren gevolg leidt tot een constructieve frictie vanaf het tweede semester van het vijfde jaar werken de leerlingen aan een graad 30e jaargang nummer 5 mei juni 2001 vattend leesdossier de inspiratie en aanzet tie ligt in het zesde jaar binnen het flexibel om te werken met een leesdossier werd taken en toetsenbeleid van onze school gegeven door Dirksen prak 1998 door de leerlingen krijgen voor alle vakken alle op deze manier de huislectuur te organiseren taken aan het begin van het semester en ren worden leerlingen uitgenodigd om hun bepalen zelf welke taken zij afgeven op een weg te zoeken door de verschillende ver van de drie daarvoor voorziene data werkingsvormen van literatuur van creatief tot mediabewust van structureel analytisch mijn eerste groep leerlingen die met dit lees tot affectief leerlingen reflecteren heel dossier werkt is bijna afgestudeerd zij heb bewust over hun verwerkingskeuze wat ben op een zeer leuke en positieve manier past bij hen wat past bij het boek de doel gewerkt met literatuur ieder op hun eigen stelling is dat zij de school verlaten als lite niveau zij moedigen mij in ieder geval aan rair competente lezers met zicht op eigen om op de ingeslagen weg verder te gaan leerprocessen en voorkeuren de zelfregula nederlands leesdossier derde graad 1 wat het leesdossier is een weergave van je verwerking van lectuur in het tweede semester van het vijfde jaar en het volledige zesde jaar het is ook de weergave van je leer proces in verband met literatuur lezen en beleven in twee uitgewerkte balansverslagen 2 hoe het leesdossier bevat de uitwerking van zes verplichte lectuurtaken en twee balans verslagen daarnaast mag je in het leesdossier nog andere leeservaringen opnemen maar dat is niet verplicht de zes verplichte lectuurtaken zijn verspreid over drie semesters twee lectuurtaken in het tweede semester van het vijfde jaar een individueel een mag met twee of drie twee lectuurtaken in het eerste semester van het zesde jaar een individueel een mag met twee of drie twee lectuurtaken in het tweede semester van het zesde jaar individueel of met twee of drie de balansverslagen zijn verdeeld over de twee jaren een aan het einde van het vijfde jaar een aan het einde van het zesde jaar mei juni 2001 nummer 5 30 jaargang 3 evaluatie elke lectuurtaak wordt afzonderlijk beoordeeld op de volgende criteria verwerkingsorientatie verwerking grondigheid aangepastheid kwaliteit originaliteit nauwkeurigheid structuur verwoording elk balansverslag wordt beoordeeld op de volgende criteria leerproces zelfanalyse structuur verwoording op het eindexamen van het zesde jaar is er een evaluatiegesprek rond je leerproces in verband met literatuur lezen waarbij het gehele leesdossier een doorslaggevende rol speelt 4 boekkeuze in het vijfde jaar maak je een keuze uit de lectuurlijst voor het vijfde jaar in overleg met de leerkracht mag je een uitstapje maken naar de lijst van het zesde jaar ook recente uitgaven mag je voorleggen in het zesde jaar maak je een keuze uit de lectuurlijst voor het zesde jaar ook hier mag je recente uitgaven voorleggen bovendien

mag je een boek volledig vrij kiezen fictie of niet fictie een verantwoording van je boekkeuze is niet verplicht maar wel zeer zinvol 5 verwerkingsmogelijkheden voor het leesdossier worden vier verwerkingsmogelijkheden voorgesteld als lerende lezer ga je zelf op zoek in deze verwerkingsmogelijkheden naar wat jou ligt en boeit enerzijds naar die verwerking die dat boek voor jou een meerwaarde kan geven anderzijds verwerking 1 als mediabewuste lezer een boek situeren in tijd en maatschappij door media onderzoek recensies bespreken optredens conflicten film vilt 30e jaargang nummer 5 mei juni 2001 verwerking 2 als gestructureerde lezer een boek als gestructureerd lezer benaderen door het te plaatsen in het communicatieschema door het te ontleden vanuit romantische hoek door een laag van het boek uit te diepen verwerking 3 als affectieve lezer een boek als affectieve lezer benaderen door na te gaan hoe het boek jouw gevoelens aanspreekt je onderzoekt wat het thema van het boek of de personages of de standpunten of de uitwerking jou doen verwerking 4 als creatieve lezer als creatieve lezer spoort het boek jou aan om zelf creatief aan het werk te gaan en op een creatieve manier je verwerking vorm te geven met de nodige verbale duiding je mag je per boek beperken tot een grondige verwerkingsvorm je mag ook vormen combineren belangrijk is dat je over je keuze van verwerkingsvormen nadenkt en dat je een gegronde verantwoording geeft in de verwerkingsorientatie in het geheel van het leesdossier mag je uiteraard komen tot voorkeuren als het gevolg van een leerproces niet als het gevolg van vooroordelen die leiden tot steeds dezelfde keuzen 000 werkblad nederlands leesdossier derde graad boek 1 verwerkingsorientatie 1 1 keuze verwerking en 1 2 verantwoording 2 taakorientatie en planning 2 1 inventaris wat moet ik doen voor deze taak 2 2 hoeveel tijd heb ik nodig om deze taak te maken 2 3 hoe verdeel ik die tijd mei juni 2001 nummer 5 30 jaargang j 3 evaluatie 3 1 evaluatie verwerkingskeuze goed of slecht waarom 3 2 evaluatie tijdschatting 3 3 opvolging planning 3 4 geleerd voor de volgende keer slotbesprekingen als zinvol ervaren wordt dat het hen dichterbij zichzelf brengt en hen de vrijheid geeft in deze drie stappen oefenen leerlingen tel om zich echt te ontplooien en als leerkrachten deelvaardigheden van de totaalvaar kracht wordt je bevoorrechte getuige bij dat digheid ieren op deze manier worden zij mooie proces het proces op zich wordt uitgedaagd om delen van hun leerproces belangrijker want je volgt het en je kan het met kennis van zaken in handen te nemen bijsturen en dat op zeer individuele en gedifferentieerd ontstaan er zoals eerder vermeld contereentieerde basis in vaak heel informele structurele fricties dat wil zeggen dat de prettige en absoluut niet belerende gesprekken leerlingen door de uitken het product dat leerlingen maken is daging die enerzijds als zeker echt van hen bovendien kan het prikkel nodig is maar gewoon zijn maar meer dan af en toe is bij de geleidelijke anderzijds niet te om het ook buitengewoon opzet heb ik wel vattend is hun leerca heel sterk het paciteiten voelbaar verzo kunnen leerkracht en leerlingen zich als gevoel dat het hogen visjes in het water voelen de leerlingen hun eigen leerproces in handen laten door de leerlingen het inbouwen van nemen in zelfsturend zelfstandig leren kan als zinvol ervaren zowel voor de leerkracht als voor de leerling wordt dat het hen geleidelijkheid is een rechtstreeks gevolg een motiverende en inspirerende uitdaging dichterbij zichzelf zijn die het samen ieren plots

zoveel boei van mijn heel persoon brengt en hen de lijke trial error in ender maakt
vrijheid geeft om een vorige fase ging ik zich echt te ineens naar stap 2 ontplooi-
en als zelfstandig ieren en leerkracht word je voor een aantal leerlin bevoorrechte
gen was de uitdaging getuige bij dat dan net iets te groot mooie proces waardoor
het eerder een destructieve dan gerd cornelissen een constructieve frictie sint rita-
college werd bij de geleidelijke pierstraat 1 opzet zoals beschreven heb ik wel heel
2550 kontich sterk het gevoel dat het door de leerlingen berd cornelissen skynet
be t 30e jaargang nummer 5 mei juni 2001 k a v p 9i sy e y w noten 1 dit artikel is
een weergave van mijn presentatie op de veertiende hsn conferentie gent novem-
ber 2000 het zal met een iets verschillende inhoud onder dezelfde titel verschijnen
in het verslagboek van die conferentie 2 de inspiratie voor enkele opdrachten
komt uit netwerk nederlands 5a bibliografie cornelissen g van een leerlijn ieren
ieren op school naar een aanzet tot zelfsturend zelfstandig leren in het vak neder-
lands vonk 29 1 sept okt 1999 p 15 27 dirksen j d prak handleiding leesdossier een
complete gids voor docenten nederlands en moderne vreemde talen amsterdam
bulkboek bv 1998 van petegem p s de maeyer zelfverantwoordelijk leren en leersti-
jlgeoriënteerde studiebegeleiding vonk 29 1 sept okt 1999 p 29 46 vercammen l
leren leren en het vak nederlands koele minnaars vonk 29 1 sept okt 1999 p 3 12
vermunt j d h m leerstijlen en sturen van leerprocessen in het hoger onderwijs
naar procesgerichte instructie in zelfstandig denken amsterdam lisse swets
zeitlinger 1992 mei juni 2001 nummer 5 30 jaargang in